

HET DETERMINEEREN VAN OUDE HOLLANDSCHE SCHILDERIEN,

□ □ □ DOOR W. MARTIN. □ □ □

I.

Het beschouwen van een voortbrengsel van beeldende kunst verwekt het genot van de geestelijke, in kleur, vorm en lijn uitgedrukte eigenschappen daarvan. In dat genot kan medebegrepen zijn het bewonderen van het technisch kunnen van den maker.

Behalve het genieten is een onvermijdelijk gevolg van het beschouwen, dat er vragen rijzen omtrent de aanleiding tot het ontstaan van het kunstwerk en de bedoeling van den kunstenaar. Wat wilde deze? Hoe wilde hij zijn gegeven behandelen? Is hij erin geslaagd, dit te maken gelijk hij het wilde? Gelijk hij het kon? Kon hij het nog beter? Zijn of waren er anderen, die het beter kunnen of konden? Is hetgeen ik hier zie iets nieuws, of staat het onder invloed van de vormen of kleuren van een ander of anderen? Is hier invloed van een literair werk of van een bijzondere levensopvatting, die 's kunstenaars geest in bepaalde banen leidde?

Zoo zouden wij kunnen voortgaan met het opsommen van de schier eindeloze reeks van vragen, die tijdens of kort na elk beschouwen van kunst opkomen en wier beantwoording de gegevens bevat van hetgeen men kan noemen de objectieve critiek, d.w.z. een zoodanig oordeel over een kunstwerk, dat duidelijk blijkt de plaats, die het inneemt temidden van de kunstproductie in 't algemeen en in het „œuvre" van zijn maker in 't bijzonder, terwijl ook duidelijk zal moeten blijken, hoe het staat tot de geestesbeschaving van den tijd waarin het ontstond.

Deze geestelijke waardebeoordeling — want wat is zulk een objectieve critiek anders — is soms gemakkelijk, in zeer vele gevallen echter uitermate moeilijk. Geldt zij kunst-

werken uit een tijdperk, waarin de persoonlijkheden sterk op den voorgrond treden, dan is het van het grootste belang, den invloedssfeer dier persoonlijkheden vast te stellen en, door nauwkeurige rangschikking, de kracht en den duur van dien invloed te kennen. Men denke aan Dante's invloed gedurende verschillende tijdperken van schilderkunst, zoowel in als buiten Italië.

Om dezelfde redenen is het ook van groot belang, de geheele artistieke ontwikkeling van groote beeldende kunstenaars te kennen, want eerst daardoor wordt duidelijk hetgeen zij geestelijk beteekenen en kan men vaststellen hetgeen zij gevoelden, hetgeen zij voor hun tijdgenooten waren en hetgeen hun werk voor latere geslachten was.

Hoe nauwkeuriger de reconstructie van zulk een evolutie is, des te levendiger wordt de geest van den kunstenaar voor ons, des te grooter is de waarschijnlijkheid, dat wij hem juist begrijpen en derhalve zijn werk zuiver genieten. Vandaar de noodzakelijkheid om — in perioden van sterk sprekende individualiteit — met zekerheid te kunnen vaststellen: 1°. wat het werk is van den eenen kunstenaar en wat van den ander; 2°. de volgorde, waarin een kunstenaar zijn werken maakte; 3°. de invloeden die hij onderging en die hij anderen deed ondergaan.

De hulpwetenschap der kunsthistorische studie, die zich met het bestudeeren van deze kwesties bezighoudt en die derhalve ook tot taak heeft, het valsche van het echte te scheiden, noemt men de stilistische critiek of kortweg stijlcritiek.

Zij brengt — het is duidelijk — de voornaamste bouwstoffen aan voor de kunstwetenschap. Zonder haar hulp is het on-